

Ярослав Іванович ЧАЙКОВСЬКИЙ

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри банківської справи
Тернопільський національний економічний університет,
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, 46020, Україна
E-mail: slavik66@tneu.edu.ua
Телефон: +380674938471

**ТЕНДЕНЦІЇ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО
КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Чайковський, Я. І. Тенденції, сучасний стан та перспективи розвитку банківського кредитування в Україні [Текст] / Ярослав Іванович Чайковський // Економічний аналіз : зб. наук. Праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. – Том 13. – С. 238-246. – ISSN 1993-0259.

Анотація

У статті досліджено значення кредитних операцій банківських установ. Проаналізовано динаміку загальних активів та кредитного портфеля банків України за період 2008-2012 років. Досліджено зміни у структурі кредитних вкладень банківських установ за видами валют та цільовим спрямуванням нефінансовим корпораціям і домашнім господарствам, за видами економічної діяльності і строків погашення. Аналіз розвитку кредитних операцій комерційних банків вказав на якісні та кількісні тенденції у системі банківського кредитування. Виявлено позитивні і негативні риси банківської діяльності у сфері кредитування. Основними проблемами розвитку останнього є високий рівень процентних ставок за кредитами, зокрема для домашніх господарств, та значна питома вага простроченої заборгованості за кредитами у кредитах наданих. Проведено аналіз питомої ваги простроченої заборгованості за кредитами у загальному обсязі кредитного портфеля та структури доходів банків України. Обґрунтовано перспективи розширення та вдосконалення системи банківського кредитування.

Ключові слова: банківська установа, банківське кредитування, домашні господарства, кредитний портфель, нефінансові корпорації, прострочена заборгованість, процент.

Ярослав Іванович ЧАЙКОВСКИЙ

**ТЕНДЕНЦИИ, СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
БАНКОВСКОГО КРЕДИТОВАНИЯ В УКРАИНЕ**

Аннотация

В статье исследовано значение кредитных операций банковских учреждений. Проанализирована динамика общих активов и кредитного портфеля банков Украины за период 2008-2012 годов. Исследованы изменения в структуре кредитных вложений банковских учреждений в разрезе видов валют и целевого направления нефинансовым корпорациям и домашним хозяйствам, по видам экономической деятельности и сроков погашения. Анализ развития кредитных операций коммерческих банков указал на качественные и отрицательные тенденции системы банковского кредитования. Выявлено положительные и отрицательные черты банковской деятельности в сфере кредитования. Основными проблемами его развития является высокий уровень процентных ставок по кредитам, в частности для домашних хозяйств, и значительный удельный вес просроченной задолженности по кредитам в кредитах предоставленных. Проведен анализ удельного веса просроченной задолженности по кредитам в общем объеме кредитного портфеля и структуры доходов банков Украины. Обоснованы перспективы расширения и совершенствования системы банковского кредитования.

Ключевые слова: банковское учреждение, банковское кредитование, домашние хозяйства, кредитный портфель, нефинансовые корпорации, простроченная задолженность, процент.

Iaroslav Ivanovich CHAIKOVSKIY

PhD, Associate Professor,
Associate Professor, Department of Banking,
Ternopil National Economic University
str. Lvivska, 11, Ternopil, Ukraine
E-mail: slavik66@tneu.edu.ua
Phone: +380674938471

TRENDS, CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF BANK LENDING IN UKRAINE

Annotation

The article examines the value of credit operations banks. The dynamics of total assets and loan portfolio of banks of Ukraine for the period of 2008-2012 have been analyzed. The changes in the structure of the credit portfolio of banking institutions by type of currency and the target directions of non-financial corporations and households, by type of economic activity and maturities are investigated. Analysis of the development of credit operations of commercial banks pointed to qualitative and quantitative trends of the system of bank lending. The positive and negative trends in the field of banking credit are detected. The main problems of bank lending is the high interest rates on loans, particularly for households and a significant share of overdue loans in loans granted. The share of overdue loans in the total loan portfolio and revenue structure of banks of Ukraine have been analyzed. The perspectives of expansion and improvement of bank lending have been substantiated

Keywords: banking institution, bank lending, households, credit portfolio; non-financial corporations, overdue debt, percent.

JEL classification: G210

Вступ. У наш час в економіці України спостерігаються позитивні тенденції припинення спаду та початку економічного зростання, темпи та стійкість котрого залежать від здатності банківської системи забезпечувати потреби суб'єктів господарювання необхідними грошовими ресурсами. Водночас загальні тенденції сучасного розвитку кредитних операцій вітчизняних банків свідчать про суттєве послаблення ролі банківського кредиту в забезпеченні виробничого сектора додатковими грошовими коштами.

Надання кредитів і проведення кредитної політики є найпоширенішою операцією комерційних банків. Кредитні операції дають банківським установам основну частину доходу. Однак аналіз ситуації, що склалася у банківській сфері, свідчить, що більшість банків зазнає фінансового краху у зв'язку з надзвичайно ризикованою кредитною політикою.

У зв'язку з цим актуального значення набуває вирішення проблеми вдосконалення кредитної діяльності банківських установ. Банки повинні організувати кредитні операції таким чином, щоб вони давали максимально можливий прибуток, одночасно намагаючись знизити ризик, безпосередньо пов'язаний з механізмом надання і

погашення банківських кредитів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню практики банківського кредитування присвячено праці вітчизняних вчених-економістів О. В. Дзюблюка [3], Н. К. Жукової [4], Н. В. Зражевської [4], Л. О. Примостки [7], Д. В. Смолич [9], Н. М. Чиж [9] та інших. Але в їхніх працях аналізуються або окремі аспекти функціонування кредитних відносин, або їх дія на певних етапах економічного розвитку, причому недостатня увага звертається на особливості і напрямки їх розвитку в умовах ринкової економіки.

Таким чином, банківське кредитування підприємств в Україні потребує подальших наукових досліджень і розробок.

Метою статті є аналіз розвитку і сучасного стану банківського кредитування в Україні, виявлення якісних і кількісних, позитивних і негативних тенденцій та обґрунтування перспектив розширення кредитної діяльності банківських установ.

Виклад основного матеріалу. Надання кредитів є найпоширенішою операцією банків. Кредитні операції охоплюють більше 60 % усіх загальних активів банку (табл. 1).

**Таблиця 1. Динаміка загальних активів та кредитного портфеля банків
за 2008-2012 роки***

(залишки коштів на кінець періоду)

Показники	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.
1. Загальні активи, млн. грн	973332	1001626	1090248	1211540	1267892
2. Річний темп приросту загальних активів	57,2	2,9	8,9	11,1	4,7
3. Кредити надані, млн. грн	792244	747348	755030	825320	815327
4. Зростання кредитів наданих, %	63,2	-5,7	1,0	9,3	-1,2
4. Частка кредитів, наданих у загальних активах, %	81,4	74,6	69,3	68,1	64,3

* Джерело: Основні показники діяльності банків: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798

У кредитно-розрахункових відносинах банків з позичальниками за останні роки окреслилась стійка тенденція до випередження темпів зростання загальних активів над темпами збільшення обсягів кредитування (див. табл. 1). Загальні активи банківської системи України за 2008 р. зросли на 57,2%. За 2009 р. активи банківської системи зросли лише на 2,9%, у 2010 р. – на 8,9%, а у 2011 р. – уже на 11,1%. Загальні активи банківської системи України за 2012 р. зросли на 4,7% і складають 1267892 млн. грн. (див. табл. 1).

Загальний обсяг кредитних вкладень у 2008 р. збільшився на 63,2%. Протягом 2009-2010 рр. темпи зростання кредитних вкладень мали стійку тенденцію до уповільнення. На динаміку кредитних вкладень істотно вплинули кризові події останніх років, коли банки значно знизили свою кредитну активність [4, с. 56]. За 2009 р. кредитні вкладення зменшилися на 5,7%, за 2010 р. відбулося незначне їх зростання на 1,0%, а за 2011 р. – на 9,3%. Загальний обсяг кредитних вкладень у 2012 р. зменшився на 1,2%, з 825320 млн. грн. у 2011 р. до 815327 млн. грн. у 2012 р. (див. табл. 1).

Протягом 2008-2012 рр. одночасно високими темпами відбувалося й зменшення частки кредитів, наданих у загальних активах банків.

Частку кредитного портфеля в загальних активах на рівні 81,4 % у 2008 р. (див. табл. 1) слід розцінювати як критично високу, відповідно й рівень концентрації кредитних операцій є занадто ризикованим. Безперечно, зростання кредитного портфеля позитивно впливає на ефективність банківської діяльності, проте не можна довго працювати в такому режимі за відсутності диверсифікації робочих активів. Стрімке зростання обсягів кредитного портфеля, яке спостерігалось, зокрема, у 2008 р., призвело до негативних наслідків і втрати стабільності банківської системи [7, с. 165-166].

У наступний період частка кредитного портфеля в загальних активах поступово знижувалася до 74,6 % у 2009 р., 69,3% у 2010 р.,

68,1% у 2011 р. (див. табл. 1).

У 2012 р. цей показник становив 64,3 % (див. табл. 1), що є зіставним з європейськими банками, де частка кредитного портфеля становить близько 65 % [7, с. 165].

Протягом 2012 р., незважаючи на збільшення депозитної бази банків і вжиття Національним банком України комплексу заходів, спрямованих на підтримку процесів економічного розвитку, кредитна активність банків була помірною.

Обсяг кредитів, наданих депозитними корпораціями резидентам за 2012 р. збільшився на 13333 млн. грн., або на 1,7 % – до 815142 млн. грн. (табл. 2). Такого приросту кредитних вкладень вдалося досягти винятково за рахунок збільшення обсягів кредитування у національній валюті. Загальний обсяг кредитних вкладень у національній валюті протягом 2012 р. збільшився на 7,7%, з 478596 млн. грн. у 2011 р. до 515580 млн. грн. у 2012 р. Натомість кредитні вкладення в іноземній валюті зменшилися на 7,3%, з 323213 млн. грн. у 2011 р. до 299562 млн. грн. у 2012 р. (див. табл. 2) [2, с. 134; 5, с. 11].

Основною складовою зростання кредитів резидентам у 2012 р. були ті, що надані сектору нефінансових корпорацій.

Обсяг кредитів, наданих депозитними корпораціями нефінансовим корпораціям, за 2012 р. збільшився на 29880 млн. грн., або на 5,2 %, з 575545 млн. грн. у 2011 р. до 605425 млн. грн. у 2012 р., у тому числі в національній валюті на 6,3 %, з 369763 млн. грн. у 2011 р. до 393147 млн. грн. у 2012 р., в іноземній валюті – на 3,2 %, з 205782 млн. грн. у 2011 р. до 212278 млн. грн. у 2012 р. (табл. 3) [2, с. 139; 5, с. 11].

Помірні темпи приросту кредитування корпоративного сектору у 2012 р. насамперед пояснюються наявністю значних зовнішніх ризиків та невизначеністю щодо подальшого розвитку ситуації на ринках [74, с. 11].

Загальний обсяг кредитів, наданих фізичним особам, у 2012 р. зменшився на 6,8 %, з 201224 млн. грн. у 2011 р. до 187629 млн. грн. у 2012 р. (табл. 4).

Таблиця 2. Кредити, надані депозитними корпораціями резидентам за видами валют за 2011-2012 рр. [2, с. 134]

Показники	2011 р.		2012 р.		Зміни за 2012 р.	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
1. Кредити, усього, у тому числі:	801809	100	815142	100	+13333	-
1.1. За видами валют						
- у національній валюті,	478596	59,7	515580	63,3	+36984	+3,6
- в іноземній валюті.	323213	40,3	299562	36,7	-23651	-3,6

Утім зберігалася стійка тенденція приросту кредитів, наданих населенню в національній валюті, який за підсумками 2012 р. становив 18,5 %, з 86675 млн. грн. у 2011 р. до 102690 млн.

грн. у 2012 р. (див. табл. 4). Такій динаміці зокрема сприяло пожвавлення споживчих настроїв та покращення кредитоспроможності фізичних осіб з огляду на збільшення їх доходів [5, с. 11].

Таблиця 3. Кредити, надані депозитними корпораціями нефінансовим корпораціям, за видами валют за 2011-2012 рр. [2, с. 139]

Показники	2011 р.		2012 р.		Зміни за 2012р.	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
1. Кредити, усього, у тому числі:	575545	100	605425	100	+29880	-
1.1. За видами валют:						
- у національній валюті,	369763	64,2	393147	64,9	+23384	+0,7
- в іноземній валюті.	205782	35,8	212278	35,1	+6496	-0,7

Таблиця 4. Кредити, надані депозитними корпораціями домашнім господарствам, за видами валют за 2011-2012 рр. [1, с. 162; 2, с. 151]

Показники	2011 р.		2012 р.		Зміни за 2012р.	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
1. Кредити, усього, у тому числі:	201224	100	187629	100	-13595	-
1.1. За видами валют:						
- у національній валюті,	86675	43,1	102690	54,7	+16015	+11,6
- в іноземній валюті.	114549	56,9	84940	45,3	-29609	-11,6

Залишки за кредитами, наданими населенню в іноземній валюті, у 2012 р. зменшилися на 25,9 %, з 114549 млн. грн. у 2011 р. до 84940 млн. грн. у 2012 р. (див. табл. 4), що є найбільшим зменшенням з часу запровадження заборони споживчого кредитування в іноземній валюті [5, с. 11].

Зменшення обсягів кредитування населення в іноземній валюті в 2009, 2010 та 2011 рр. становило 13,5 %, 17,2 % та 20,7 % відповідно.

Обсяг кредитів, наданих населенню в іноземній валюті, за підсумками 2012 р. (див. табл. 4) вперше з 2003 р. став меншим порівняно з відповідним показником у національній валюті. Отже, динаміка банківського кредитування у 2012 р. супроводжувалася нівелюванням валютних диспропорцій, накопичених напередодні кризи 2008 р.

Це поліпшило структуру кредитного портфеля за видами валют та сприяло зниженню

доларизації економіки і підвищенню потенціалу банківської системи в протидії зовнішнім потрясінням. Так станом на 01.01.2013 р. частка кредитів в іноземній валюті, наданими депозитними корпораціями резидентам, у загальному їх обсязі знизилася з 40,3 % до 36,7 % (див. табл. 2).

Станом на початок 2009 р. показник доларизації кредитів становив майже 60 % [5, с. 11].

Протягом 2012 р. структура кредитів, виданих нефінансовим корпораціям за цільовим спрямуванням, значних змін не зазнала (табл. 5). Станом на 01.01.2013 р. продовжує переважати кредитування поточної діяльності (85,3%). Слід зауважити, що іпотечні кредити зросли на 37761 млн. грн., з 74390 млн. грн. у 2011 р. до 112061 млн. грн. у 2012 р., або на 50,7% і складають лише 18,5% (див. табл. 5).

**Таблиця 5. Кредити, надані депозитними корпораціями нефінансовим корпораціям, за цільовим спрямуванням за 2011-2012 рр. [2, с. 141]
(залишки коштів на кінець періоду, млн. грн.)**

Показники	2011 р.		2012 р.		Зміни	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
1. Усього	575545	100	605425	100	+29700	-
2. Кредити в поточну діяльність	484243	84,1	516320	85,3	+32077	+1,2
3. На придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості	10318	1,8	7467	1,2	-2851	-0,6
4. Інші кредити в інвестиційну діяльність	80985	14,1	81638	13,5	+6530,6	-0,6
5. Із загальної суми іпотечні кредити	74390	12,9	112061	18,5	+37671	+5,6

За 2012 р. збільшилась частка кредитів, виданих депозитними корпораціями домашнім господарствам на споживчі потреби, з 62,7% до 66,6% (табл. 6). Збільшення відбулось за рахунок значного зменшення обсягу кредитів на придбання, будівництво та реконструкцію

нерухомості на 17,1% (12020 млн. грн) та одночасного зменшення обсягу споживчих кредитів на 0,9% (1181 млн. грн) [2, с. 149].

Структура кредитів за видами економічної діяльності протягом 2012 р. не зазнала значних структурних змін (табл. 7).

**Таблиця 6. Кредити, надані депозитними корпораціями домашнім господарствам, за цільовим спрямуванням за 2011-2012 рр. [2, с. 149]
(залишки коштів на кінець періоду, млн. грн.)**

Показники	2011 р.		2012 р.		Зміни	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
1. Усього	201224	100	187629	100	-13595	-
2. Споживчі кредити	126192	62,7	125011	66,6	-1181	+3,9
3. На придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості	70447	35,0	58427	31,1	-12020	-3,9
4. Інші кредити	4585	2,3	4191	2,3	-394	-
5. Із загальної суми іпотечні кредити	97431	48,4	63158	33,7	-34273	-14,7

Таблиця 7. Кредити, надані депозитними корпораціями нефінансовим корпораціям, за видами економічної діяльності за 2011-2012* рр. [1, с. 154; 2, с. 143]

Види економічної діяльності	2011 р.		2012 р.		Зміни	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Усього	575545	100	605425	100	+29880	-
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	34143	5,9	36488	6,0	+2345	+0,1
Рибальство, рибництво	379	0,1	356	0,1	-23	-
Добувна промисловість	11483	2,0	15726	2,6	+4243	+0,6
Переробна промисловість	124314	21,6	125880	20,8	+1566	-0,8
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	18977	3,3	21483	3,6	+2506	+0,3
Будівництво	44215	7,7	37052	6,1	-7163	-1,6
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	209044	36,3	220224	36,4	+11180	+0,1
Діяльність готелів та ресторанів	4863	0,9	4230	0,7	-633	-0,2
Діяльність транспорту та зв'язку	28766	5,0	30043	5,0	+1277	-
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	91572	15,9	105516	17,4	+13944	+1,5
Освіта	101	0,02	138	0,02	+37	-
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1592	0,3	1341	0,2	-251	-0,1
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	6096	1,1	6949	1,2	+853	+0,1

Найбільша частка кредитів, виданих нефінансовим корпораціям, продовжує припадати на торгівлю, ремонт автомобілів, побутових приладів та предметів особистого вжитку (36,4%). Розподіл кредитів між іншими видами економічної діяльності має такий вигляд: 20,8% кредитів

спрямовано на переробну промисловість, 17,4% – на операції з нерухомим майном, на оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям, 6,1% кредитів – на будівництво та 6,0% – на сільське господарство (рис. 1).

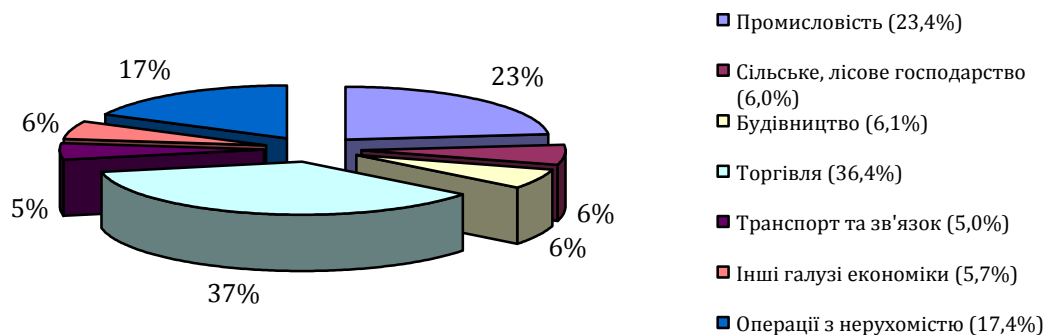

Рис. 1. Структура кредитів, наданих депозитними корпораціями, нефінансовим корпораціям за станом на 01.01.2013 р. (за видами економічної діяльності [2, с. 143])

За строками погашення найбільше зростання залишків за кредитами, наданими депозитними корпораціями резидентам, спостерігалось за короткостроковими кредитами, наданими на строк до 1 року, що збільшилися за 2012 р. на 15,7% або на 46825 млн. грн. Середньострокові

кредити, надані на строк від 1 до 5 років, зменшилися за 2012 р. на 2,2% або на 6491 млн. грн., а довгострокові кредити, надані на строк більше 5 років, зменшилися на 13,3%, або на 26991 млн. грн. (табл. 8).

Таблиця 8. Кредити, надані депозитними корпораціями резидентам за строками погашення [2, с. 134]

Період	Усього	до 1 року		від 1 року до 5 років		більше 5 років	
		млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
2005	143423	54823	38,2	88601	61,8	-	-
2006	245230	86197	35,2	159033	64,8	-	-
2007	426867	131505	30,8	181311	42,5	114052	26,7
2008	734022	222033	39,2	278581	38,0	233408	31,8
2009	723295	230974	31,9	266699	36,9	225623	31,2
2010	732823	242772	33,1	275605	37,6	214446	29,3
2011	801809	297422	37,1	301002	37,5	203385	25,4
2012	815142	344237	42,3	294511	36,1	176394	21,6

Таким чином, в Україні віддають перевагу короткостроковому (до 1 року – 42,3%) та середньостроковому кредитуванню (до 5 років – 36,1%, табл. 8).

Головною проблемою на шляху розвитку

кредитування в Україні є високий рівень процентних ставок за кредитами, зокрема, для домашніх господарств (рис. 2), та значна питома вага простроченої заборгованості за кредитами у кредитах наданих (табл. 9).

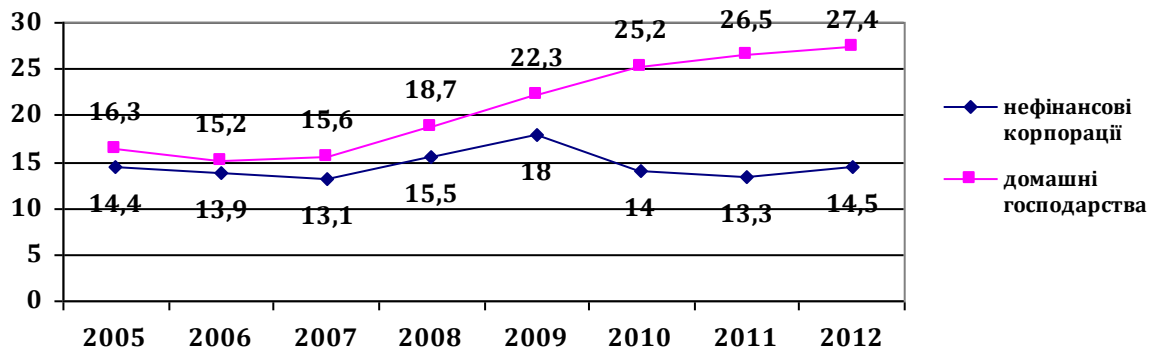

Рис. 2. Процентні ставки за кредитами, наданими депозитними корпораціями у 2005-2012 рр. [2, с. 166]

У 2012 р. вартість кредитів, наданих клієнтам, зросла (див. рис. 2). Серед основних чинників такої динаміки було зростання вартості депозитів та попиту на кредити з боку позичальників. Вартість

кредитів збільшилась як у секторі нефінансових корпорацій, так і в секторі домашніх господарств [2, с. 166].

Таблиця 9. Питома вага простроченої заборгованості за кредитами у загальному обсязі кредитного портфеля, млн. грн.*

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011р.	2012р.
1. Кредити надані	485507	792244	747348	755030	825320	815327
2. Прострочена заборгованість за кредитами	6357	18015	69935	84851	79292	72520
3. Питома вага простроченої заборгованості за кредитами у кредитах наданих, %	1,31	2,27	9,36	11,24	9,61	8,90

* Джерело: Основні показники діяльності банків: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798

Як видно з табл. 9, протягом 2007-2010 рр. погіршувалась якість кредитного портфеля банків. До стрімкого зростання проблемної заборгованості призвела фінансова криза 2008 р. Так за 2009-2010 рр. прострочені кредити збільшилися в 3,9 раза. Питома вага простроченої заборгованості за кредитами у кредитах наданих збільшилася з 1,31 % у 2007 р., до 2,27 % – у 2008 р., до 9,36 % – у 2009 р. і до 11,24 % – у 2010 р. У

2011 р. було досягнуто прогрес на шляху зменшення обсягів проблемних кредитів до 9,61%. Питома вага простроченої заборгованості в загальному кредитному портфелі банків у 2012 р. зменшилася до 8,90% (див. табл. 9).

Основну частку доходів банківських установ становлять процентні доходи – 117547 млн. грн. (78,1% загального обсягу, рис. 3) [8].

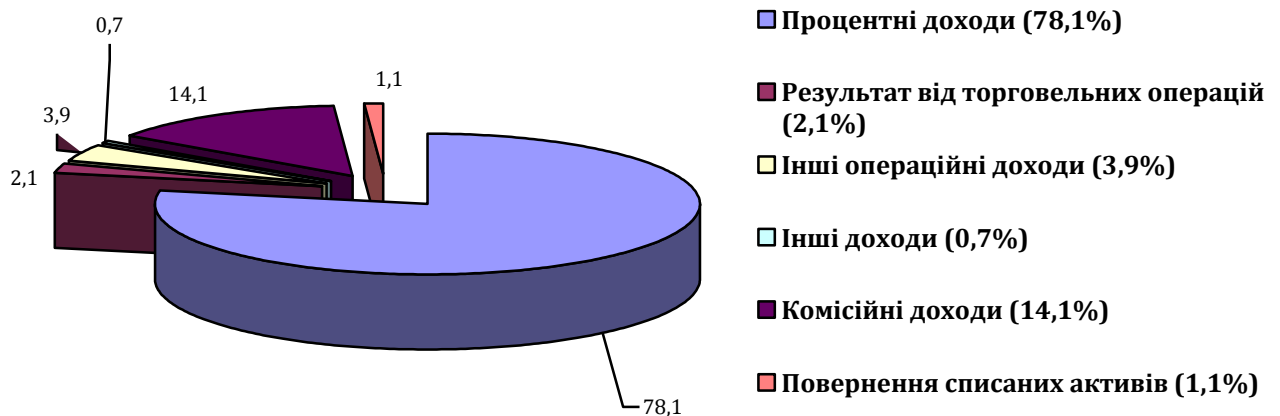

Рис. 3. Структура доходів банків станом на 01.01.2013 р. [8]

Таку структуру, на нашу думку, необхідно змінити на користь комісійних доходів, які на 01.01.2013 року склали 21161 млн. грн. (14,1%, див. рис. 3).

Висновки та перспективи подальших розвідок.

Провівши аналіз розвитку і сучасного стану банківського кредитування в Україні, можемо зробити наступні висновки:

1. Кредитна активність банків відновлюється недостатньо високими темпами. Темпи зростання загальних активів банків перевищують темпи зростання кредитування.
2. За останні роки питома вага кредитів у загальній сумі активів банків зменшилася з 81,4% у 2008 р. до 64,3% у 2012 р., що свідчить про диверсифікацію банківської діяльності.
3. Основним позичальником був сектор нефінансових корпорацій. Отже, відновлюється виробниче призначення кредиту, тобто банківські установи переорієнтовуються з кредитування населення на кредитування економіки.
4. Останнім часом на кредитному ринку України спостерігається ще одна тенденція – зростання обсягу кредитів, наданих у національній валюті. Стабільно зростає відносна частка цих кредитів у портфелі банків. Як наслідок, частка кредитів у національній валюті в загальному обсязі вимог за кредитами банків збільшилася з 59,7% у 2011 р. до 63,3% у 2012 р. Це знижує кредитні і валютні ризики. Тому пріоритетним для банківської системи України є нарощення обсягів кредитного портфеля саме в національній валюті.
5. Обсяг залишків за кредитами, наданими домашнім господарствам, зменшився за 2012 р. на 13595 млн. грн. або на 6,8%. Зростання кредитів, наданих сектору домашніх господарств, відбувалося винятково в національній валюті (у 2012 р. порівняно з 2011 р. – на 18,5%, або на 16015 млн. грн). Переважно кредити в національній валюті отримувалися населенням на споживання. Водночас в умовах заборони споживчого кредитування населення в іноземній валюті тривало зниження залишків за кредитами, наданими сектору домашніх господарств, в іноземній валюті. У 2012 р. вони скоротилися на 25,8% або на 29609 млн. грн. Таким чином, за підсумками 2012 р. кардинально змінилася структура кредитного портфеля домашніх господарств за валютами: частка кредитів у національній валюті зросла до 54,7% і перевищувала частку кредитів в іноземній валюті (45,3%).

6. З-поміж видів кредитів, що їх надають банки нефінансовим корпораціям, нині домінують кредити у поточну діяльність, частка яких коливалася з 84,1% у 0211 р. до 85,3% у 2012 р. Щодо кредитів у інвестиційну діяльність, то зростання їх обсягу з 74390 млн. грн. у 2011 р. до 112061 млн. грн. у 2012 р., а частки з 12,9% до 18,5% відповідно безумовно відповідає стратегічному завданню модернізації вітчизняної економіки.
7. Структура кредитного портфеля банків станом на 01.01.2013 р. засвідчує також дисбаланс між різними видами економічної діяльності позичальників, що склався роками під впливом різноманітних чинників. Розподіл кредитів банківських установ України за галузями економіки свідчить про наступну ситуацію – нині кредитуються в основному торгівля (36,4%) і переробна промисловість (20,8%).
8. Високий рівень процентних ставок за кредитами (у 2012 р. – 27,4% для домашніх господарств і 14,5% для не фінансових корпорацій) та значна питома вага простроченої заборгованості за кредитами у кредитах наданих є основними проблемами на шляху розвитку банківського кредитування в Україні.
9. Протягом останніх двох років питома вага простроченої заборгованості за кредитами у кредитах наданих знизилася з 11,24% станом на 01.01.2011 р. до 9,61% – на 01.01.2012 р. і до 8,90% на 01.01.2013 р. Це свідчить про поліпшення якості кредитного портфеля банків.

Для ефективного розвитку кредитної діяльності банків необхідно:

1. Покращити регулятивну базу, в тому числі закони, котрі захищають права кредиторів. Зокрема прийняти Закон України “Про банківське кредитування” з урахуванням об’єктивних законів функціонування кредиту, принципів та умов організації кредитування, де визначити як відповідальність банку, так і позичальника, а також держави та ін.
2. Знизити ціну кредиту та розширити його доступ для ширшого кола клієнтів.
3. Визначити мінімальний рівень кредитних вкладень у виробничий сектор у сукупних активах комерційних банків на рівні 60 – 65%.

Більш глибокий аналіз діяльності банківських установ у сфері кредитування позичальників як юридичних, так і фізичних осіб дозволить запропонувати шляхи підвищення ефективності їх кредитної діяльності у післякризовий період.

Список літератури

1. Бюлетень Національного банку України [Текст] / Щомісячне аналітично-статистичне видання Національного банку України. – 2012. – № 2. – 232 с.
2. Бюлетень Національного банку України [Текст] / Щомісячне аналітично-статистичне видання Національного банку України. – 2013. – № 2. – 221 с.
3. Дзюблюк, О. В. Оптимізація управління ризиком портфеля кредитних вкладень банку в контексті подолання наслідків світової фінансової кризи [Електронний ресурс] / О. В. Дзюблюк // Вісник ТНЕУ. – 2011. – № 2. – С. 21-30. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vtneu/2011_2/2_2011/02Dzbl.pdf.
4. Жукова, Н. К. Сучасний стан ринку банківських кредитів в Україні [Електронний ресурс] / Н. К. Жукова, Н. В. Зражевська // Економічний часопис – XXI. – 2011. – № 5-6. – С. 54-57. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ech/2011_5-6/2011_5_6/54_57.pdf.
5. Монетарний огляд за 2012 рік [Електронний ресурс] / Національний банк України. – 2013. – 14 с. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=503712>.
6. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
7. Примостка, Л. О. Сучасний стан та тенденції банківського кредитування [Електронний ресурс] / Л. О. Примостка // Фінанси, облік і аудит : зб. наук. праць / відп. ред. А. М. Мороз. – К. : КНЕУ, 2010. – Вип. 15. – С. 163–170. – Режим доступу: http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/273/1/15_19.pdf.
8. Сорокін, І. Українські банки в 2012 р. заробили 4,9 млрд. грн. [Електронний ресурс] / І. Сорокін. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/ukrainskie-banki-v-2012-g-zarabotali-4-9-mlrd-grn-06022013111000>.
9. Чиж, Н. М. Сучасний стан банківського кредитування в Україні [Електронний ресурс] / Н. М. Чиж, Д. В. Смолич // Економічний форум. – 2011. – № 2. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/ekfor/2011_2/63.pdf.
10. Шевчук І. Б. Банківське кредитування в Україні: ретроспективний аналіз і перспективи зміни [Електронний ресурс] / І. Б. Шевчук, О. М. Орлова // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 4(14). – С. 324-328. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2012_4/324.pdf.

References

1. Bulletin of the National Bank of Ukraine. (2012). Monthly analytical and statistical publications of the National Bank of Ukraine, 2, 232.
2. Bulletin of the National Bank of Ukraine. (2013). Monthly analytical and statistical publications of the National Bank of Ukraine, 2, 221.
3. Dzyublyuk, O. V. (2011). Optimizing risk management portfolio lending bank in the context of overcoming the global financial crisis. Bulletin TNEU, 2, 21-30.
4. Zhukova, N. K., Zrazhevskaya, N. V. (2011). Current state of banking loans in Ukraine. Economic Journal – XXI, 5-6, 54-57.
5. Monetary Survey for 2012 (2013). National Bank of Ukraine.
6. The official site of the National Bank of Ukraine (2013). Retrieved April 15, 2013 from : <http://www.bank.gov.ua>
7. Prymostka, L. O. (2010). Present status and trends in of bank lending Finance, Accounting and Auditing, 15, 163-170.
8. Sorokin, I. (2013). Ukrainian banks in 2012 earned 4.9 billion USD. Retrieved April 15, 2013 from : <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/ukrainskie-banki-v-2012-g-zarabotali-4-9-mlrd-grn-06022013111000>
9. Czyz, N. M., Smolych, D. V. (2011). Current status of of bank lending in Ukraine. Economic Forum, 2.
10. Shevchuk, I. B., Orlova, O. M. Bank lending in Ukraine: a retrospective analysis and prospects for change. (2012). Sustainable economic development, 4 (14), 324-328.

Стаття надійшла до редакції 03.05.2013 р.